

JAZYKOVÁ POLITIKA

V rámci svého úsilí o podporu mobility a mezikulturního porozumění označila Evropské unie studium jazyků za důležitou prioritu a financuje v této oblasti mnoho programů a projektů. Mnohojazyčnost je z hlediska EU důležitým prvkem evropské konkurenceschopnosti. Jedním z cílů jazykové politiky EU tudíž je, aby každý evropský občan kromě svého mateřského jazyka ovládal dva další jazyky.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Jazyková rozmanitost je v Evropě součástí běžného života. Jazyky tvoří nedílnou součást evropské identity a zároveň jsou bezprostředním výrazem kultury. EU je založena pod heslem „Jednotná v rozmanitosti“ a schopnost komunikovat ve více jazycích je v ní podstatnou výhodou pro jednotlivce, organizace i podniky. Jazyky jsou také zásadní pro respektování kulturní a jazykové rozmanitosti EU.

Respektování jazykové rozmanitosti je základní hodnotou EU stejně jako úcta k lidské osobnosti a otevřenost vůči jiným kulturám. Ta je začleněna do preambule Smlouvy o Evropské unii, kde se říká: „inspirující se evropským kulturním, náboženským a humanistickým odkazem, a potvrzující oddanost zásadám svobody, demokracie a úcty k lidským právům“. V článku 2 Smlouvy o Evropské unii se klade velký důraz na lidská práva a nepřipustnost diskriminace, v článku 3 se pak uvádí, že EU „respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost“. V čl. 165 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) je zdůrazněno, že „činnost Unie je zaměřena na rozvoj evropského rozměru ve vzdělávání, zvláště výukou a šířením jazyků členských států“, přičemž se zároveň plně respektuje kulturní a jazyková rozmanitost (čl. 165 odst. 1 SFEU).

Listina základních práv EU, jež byla přijata v roce 2000 a kterou Lisabonská smlouva učinila právně závaznou, Unii zakazuje diskriminaci na základě jazyka (článek 21) a ukládá jí povinnost respektovat jazykovou rozmanitost (článek 22).

Úřední jazyky EU jsou definovány v čl. 55 odst. 1 Smlouvy o Evropské Unii a v prvním nařízení z roku 1958 o užívání oficiálních jazyků^[1] v Evropském hospodářském společenství^[2], které je pozměňováno v závislosti na vstupu jednotlivých zemí do EU. Podle článku 24 SFEU má každý občan EU právo písemně se obrátit na jakýkoliv orgán nebo instituci EU v jednom z těchto jazyků a obdržet odpověď ve stejném jazyce.

[1]Úředních jazyků EU je 24, a to: angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, chorvatština, irština, italština, litevština, lotyšština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalsština, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština.
[2]Úř. věst. 17, 6.10.1958, s. 385.

CÍLE

Jazyková politika EU se zakládá na respektování jazykové rozmanitosti ve všech členských státech a na vytvoření mezikulturního dialogu napříč EU. Aby se vzájemný respekt převedl do praxe, podporuje EU výuku a studium cizích jazyků a mobilitu všech občanů prostřednictvím programů věnovaných vzdělávání a odborné přípravě. Znalost cizího jazyka je považována za jednu ze základních dovedností, kterou si musí každý občan EU osvojit, chce-li rozšířit své studijní a pracovní možnosti. EU také spolupracuje s členskými státy na ochraně menšin na základě Evropské charty regionálních či menšinových jazyků Rady Evropy.

Ve svém příspěvku k sociálnímu summitu, který se konal dne 17. listopadu 2017 v Göteborgu, uvedla Komise myšlenku „Evropského prostoru vzdělávání“, kde by do roku 2025 „bylo běžné, že lidé kromě své mateřštiny ovládají ještě dva další jazyky“ (COM(2017)0673). V návaznosti na summit Komise zveřejnila návrh doporučení Rady o komplexním přístupu k výuce a studiu jazyků (COM(2018)0272).

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Rozvoj v oblasti politiky a podpora výzkumu týkajícího se jazyků

1. Srovnatelnost údajů o jazykových znalostech

V roce 2005 Komise zveřejnila sdělení Evropskému parlamentu a Radě o evropském ukazateli jazykových znalostí (COM(2005)0356), což je nástroj, jehož pomocí se ve všech členských státech měří celkové znalosti v oblasti jazyků. Jeho rámec stanovilo sdělení Komise přijaté dne 13. dubna 2007 (COM(2007)184). Jak říká sdělení Komise, „účelem tohoto ukazatele je změřit v každém členském státě celkové znalosti v oblasti cizích jazyků“. Tento ukazatel díky srovnatelným údajům týkajícím se znalostí v oblasti jazyků ze všech členských států také pomáhá určit, zda opatření, která byla zvolena pro dosažení modelu „mateřský jazyk + dva cizí“, fungují. Byl zřízen poradní výbor, který v roce 2011 předložil první výsledky šetření, které ukázaly nutnost lepšího provedení strategie pro studium jazyků ve školách.

2. ECML a Mercator

EU podporuje dvě střediska jazykového výzkumu: Evropské středisko pro moderní jazyky (dále jen „ECML“) a Evropské výzkumné středisko pro mnohojazyčnost a jazykové vzdělávání (dále jen „Mercator“). ECML prosazuje vynikající kvalitu a inovace ve výuce jazyků a pomáhá Evropanům učit se jazyky efektivněji. Jeho hlavními cíli je pomáhat členským státům provádět účinné politiky jazykové výuky tím, že se zaměřuje na výuku a studium jazyků, podporuje dialog a výměnu osvědčených postupů a podporuje sítě a výzkumné projekty související s tímto programem. Mercator je součástí sítě pěti výzkumných a dokumentačních středisek a specializuje se na regionální a menšinové jazyky v Evropské unii.

3. Evropský magisterský program v oboru překladatelství

Evropský magisterský program v oboru překladatelství (European Master's in Translation, dále jen „EMT“) je značka kvality pro univerzitní studijní obory překladatelství, které splňují dohodnuté profesionální standardy a poptávku trhu.

Hlavním cílem EMT je zlepšit kvalitu odborné přípravy překladatelů a podpořit vysoce kvalifikované lidi v tom, aby se ucházeli o práci překladatele v EU. EMT usiluje o zvýšení prestiže překladatelské profese v EU.

B. Akční programy

1. Program Erasmus+

[Erasmus+](#) je nový program EU pro vzdělávání, odbornou přípravu, mládež a sport na období 2014–2020. Jedním ze specifických cílů tohoto programu je podpora jazykového vzdělávání a jazykové rozmanitosti. V [Příručce k programu Erasmus+ 2019](#) se uvádí, že „příležitosti, které jsou zavedeny s cílem nabízet jazykovou podporu, mají zajistit větší účinnost a efektivnost mobility, zlepšit výsledky učení, a tudíž přispět k specifickému cíli programu“ (s. 9). Prostřednictvím online [jazykové podpory Erasmus +](#) je účastníkům mobility poskytována jazyková podpora, aby si osvojili jazyk hostitelské země. Erasmus+ také podporuje spolupráci na inovacích a výměnu osvědčených postupů prostřednictvím partnerství v oblasti výuky a studia jazyků. Kromě toho lze finanční prostředky na jazykovou přípravu v případě potřeby poskytnout příjemcům z partnerství, kteří organizují dlouhodobé aktivity v oblasti odborné přípravy a výuky pro pracovníky, pracovníky s mládeží a studenty. Program Erasmus+ rovněž každoročně financuje četné projekty na podporu výuky a studia znakových jazyků a na zlepšení informovanosti o jazykové rozmanitosti a ochrany menšinových jazyků.

[Návrh Evropské komise](#) týkající se nástupce programu (2021–2027) byl zveřejněn v květnu 2018 ([COM\(2018\)0367](#)), v návaznosti na summit, který se konal v roce 2017 v Göteborgu. Cílem návrhu je zlepšit studium jazyků, a to zejména prostřednictvím širšího využívání online nástrojů. V rámci své klíčové akce č. 1 bude podporovat „příležitosti ke vzdělávání jazyků, včetně těch, které podporují mobilitu“.

2. Program Kreativní Evropa

V rámci programu Kreativní Evropa je poskytována podpora na překlad knih a rukopisů z [díložního programu Kultura](#).

3. Evropský den jazyků

Obrovský úspěch Evropského roku jazyků v roce 2001 povzbudil EU a Radu Evropy natolik, že se rozhodly každoročně 26. září slavit Evropský den jazyků, a to nejrůznějšími akcemi propagujícími studium jazyků po celé EU. Tato akce má zvýšit povědomí občanů o množství jazyků, jimiž se v Evropě mluví, a motivovat je k jejich studiu.

4. Evropská jazyková cena Label

[Evropskou jazykovou cenu Label](#), uděluje Komise a má povzbuzovat nové iniciativy v oblasti výuky a studia jazyků, oceňovat nové metody výuky jazyků a zvyšovat povědomí o regionálních a menšinových jazycích. Cena se uděluje projektům ze zúčastněných zemí, a to za nejvíce inovativní projekt v oblasti studia jazyků, osobě, která dosáhla při studiu cizích jazyků největšího pokroku, a nejlepšímu vyučujícímu cizích jazyků.

5. Soutěž pro mladé překladatele „Juvenes Translatores“

Komise každoročně uděluje v členských státech cenu „Juvenes Translatores“ za nejlepší překlad vyhotovený 17letým studentem. Studenti si mohou zvolit překlad z a do kteréhokoli úředního jazyka Evropské unie.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

A. Jazyková rozmanitost

Evropský parlament přijal politiku úplné mnohojazyčnosti, což znamená, že všechny jazyky EU mají stejnou důležitost. Všechny parlamentní dokumenty se překládají do všech úředních jazyků a každý poslanec Evropského parlamentu má právo hovořit v jazyce, který si sám vybere.

Ve svém usnesení ze dne 24. března 2009 s názvem „Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu i společný závazek“^[3] Evropský parlament opětovně vyjádřil svou podporu politikám EU v oblasti mnohojazyčnosti a vyzval Komisi, aby vypracovala opatření, jejichž cílem bude podporovat jazykovou rozmanitost.

Dne 28. března 2019 schválil Evropský parlament program „Kreativní Evropa“ pro období 2021–2027^[4]. V článku věnovaném cílům programu, zdůraznil, že je třeba zohlednit zvláštní rysy jednotlivých zemí, včetně zemí nebo regionů se specifickou zeměpisnou nebo jazykovou situací“. Doplnil rovněž zvláštní ustanovení o podpoře tvorby titulků, dabingu a zvukového popisu evropského audiovizuálního obsahu s cílem podpořit „mezinárodní prodeje a oběh zahraničních evropských děl na všech platformách“.

V roce 2018 pracoval Výbor pro kulturu a vzdělávání Evropského parlamentu na zprávě z vlastního podnětu nazvané „Rovnost jazyků v digitálním věku – směrem k projektu lidské řeči“, na základě [studie](#) se stejným názvem vypracované na žádost panelu Parlamentu pro posuzování vědeckých a technologických možností. Dne 11. září 2018 bylo na plenárním zasedání přijato usnesení „Rovnost jazyků v digitálním věku“^[5]. V tomto usnesení Parlament vyzval Komisi, aby posoudila nejhodnější prostředky k zajištění rovnosti jazyků v digitálním věku a vytvořila silnou a koordinovanou strategii pro mnohojazyčný jednotný digitální trh. Evropský parlament každý rok od roku 2007 uděluje „[Filmovou cenu LUX](#)“. Tato cena zahrnuje titulkování tří filmů, které postupují do finále, ve 24 úředních jazycích Evropské unie.

B. Podpora menšinových jazyků

Dne 23. listopadu 2016 přijal Evropský parlament usnesení o znakových jazycích a profesionálních jazykových tlumočnících^[6]. Cílem bylo, aby neslyšící, hluchoslepí a nedoslýchaví občané měli mít přístup ke stejným informacím a komunikaci jako ostatní občané v podobě tlumočení znakového jazyka, titulkování, převodu řeči na text nebo alternativních forem komunikace, a to i včetně ústních tlumočnicků; V usnesení

[3]Úř. věst. C 117E, 21.1.2010, s. 59.

[4]Přijaté texty, P8_TA(2019)0323.

[5]Přijaté texty, P8_TA(2018)0332.

[6]Úř. věst. C 224, 27.6.2018, s. 68.

bylo oceněno, že orgány Evropské unie již nyní zajišťují přístupnost na veřejné akce a schůze výborů.

V roce 2013 Evropský parlament přijal usnesení o evropských jazycích, jimž hrozí zánik, a o jazykové rozmanitosti v Evropské unii^[7], v němž vyzývá členské státy, aby věnovaly více pozornosti ohroženým evropským jazykům a aby se angažovaly v ochraně a podpoře rozmanitosti jazykového a kulturního dědictví Unie.

Studie na téma „Menšinové jazyky a vzdělávání: osvědčené postupy a rizika“ byla vypracována jménem Výboru Evropského parlamentu pro kulturu a vzdělávání a zveřejněna začátkem roku 2017 a přezkoumává ve 13 případových studiích situaci v oblasti menšinových jazyků ve vzdělávání.

Dne 7. února 2018 schválil Evropský parlament usnesení o ochraně a nediskriminaci menšin v členských státech EU^[8]. Toto usnesení vybízí členské státy, aby zajistily dodržování práva na používání menšinového jazyka a chránily jazykovou rozmanitost v Unii. Zasazuje se o respektování jazykových práv v komunitách, kde existuje více než jeden úřední jazyk, a vyzývá Komisi, aby posílila podporu výuky a využívání regionálních a menšinových jazyků.

Pierre Hériard
05/2019

[7]Úř. věst. C 93, 29.1.2016, s. 52.

[8]Úř. věst. C 463, 21.12.2018, s. 21.

